

Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди
Кафедра цивільно-правових дисциплін і трудового права
імені професора О.І.Процевського

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Завідувач відділу аспірантури
і докторантури
Разуменко І.В.
«30» серпня 2021 року

**РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
МЕТОДОЛОГІЯ ПРОВЕДЕННЯ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ В ГАЛУЗІ
ПРАВА**

рівня вищої освіти третій (освітньо-науковий) рівень

галузі знань 08 Право

спеціальності 081 Право

освітня програма 081 Право

Шифр за навчальним планом 1.7

Робоча програма розроблена на підставі навчальної програми «*Методологія проведення наукових досліджень в галузі права*», затвердженої на засіданні Вченої ради ХНПУ імені Г.С. Сковороди протокол від № 6 від «29» червня 2021 року.

Розробник програми: Денис Олександрович Новіков

кандидат юридичних наук, доцент кафедри цивільно-правових дисциплін і трудового права імені проф. О. І. Процевського

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри цивільно-правових дисциплін і трудового права імені професора О.І. Процевського

Протокол від «27» серпня 2021 року № 1.

Завідувач кафедри

доктор юридичних наук, професор Москаленко О.В.

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, рівень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна / вечірня форма навчання	заочна форма навчання
Українська		2022-2023	2022-2023
Кількість кредитів – 3	Галузь знань 08 Право (шифр і назва)	Вид дисципліни Обов'язкова (цикл науково-дослідної підготовки)	
	Спеціальність 081 Право		
Модулів – 1	Освітня програма 081 Право (шифр і назва)	Рік підготовки:	
Змістових модулів – 3		2	
Загальна кількість годин – 90		Семестр	
		3,4	3,4
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 1 самостійної роботи здобувача – 2	Рівень вищої освіти: <u>третій (освітньо-науковий) рівень</u>	Лекції	
		10	4
		Практичні, семінарські	
		20	8
		Лабораторні	
		Самостійна робота	
		60	78
		Індивідуальні завдання: 0 год.	
Вид контролю:			
		іспит	іспит

Інформація про викладача

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою викладання навчальної дисципліни *«Методологія проведення наукових досліджень в галузі права»* є формування у здобувачів третього освітньо-наукового рівня вищої освіти за спеціальністю 081 «Право» компетентностей, пов'язаних зі здатністю провадити наукове дослідження у сфері юридичних наук через опанування класичних та інноваційних методик проведення такого дослідження з додержання правил академічної етики та академічної доброчесності.

Основними завданнями вивчення дисципліни *«Методологія проведення наукових досліджень в галузі права»* є:

1. Розглянути систему розумових та практичних операцій, принципів, прийомів і правил, які націлені на вирішення певних пізнавальних завдань у сфері права з урахуванням певної пізнавальної мети, яка зумовлена духовними і матеріальними потребами суспільства та внутрішніми потребами самої правничої науки.

2. Визначити основні етичні стандарти проведення досліджень у галузі права, зокрема, стандарти академічної доброчесності як невід'ємної складової формування довіри до результатів наукових досліджень.

3. Проаналізувати методологічні прийоми проведення галузевих наукових досліджень юридичної науки із акцентом на особливості здійснення наукового пошуку у лоні трудового права, права соціального забезпечення, кримінального права та адміністративного права.

У результаті вивчення навчальної дисципліни відповідно до освітньо-наукової програми формуються програмні компетентності:

ІК. Здатність розв'язувати комплексні наукові проблеми у галузі права, формувати концептуальні та методологічні знання у сфері юридичної науки, впроваджувати і примножувати загальнолюдські правові цінності, навчати правовим доктринам та принципам, на яких базується право, його тлумачення та особливості застосування.

ЗК 1. Здатність до оригінального, незалежного, самостійного та критичного мислення.

ЗК 2. Здатність здійснювати ефективне управління науковим дослідженням.

ЗК 3. Здатність визначати світоглядні, методологічні та соціокультурні основи наукових досліджень.

ЗК 4. Здатність використовувати інформаційні технології для проведення та апробації дослідження.

ЗК 7. Здатність дотримуватись академічної етики та академічної доброчесності.

ФК 1. Здатність аналізувати теоретичні та методологічні проблеми юридичної науки.

ФК 2. Здатність визначати здобутки різних типів юридичних наукових шкіл та правових доктрин.

ФК 3. Здатність визначати та розв'язувати актуальні проблеми сучасної юридичної науки за напрямом дослідження.

ФК 4. Здатність оцінювати та аналізувати правові явища та правовідносини на дослідницькому рівні.

ФК 8. Здатність виявляти та критично оцінювати наукові та законодавчі колізії, що не відповідають реаліям правової дійсності.

ФК 10. Здатність до формування власної цілісної, логічної й обґрунтованої позиції щодо правової проблеми, її відстоювання та захисту.

3. Передумови вивчення дисципліни

Філософські фундації та етичні орієнтири конструювання наукових проектів, Проблеми правового регулювання приватних та публічних відносин, Правова герменевтика.

4. Результати навчання за дисципліною

У результаті опанування змісту навчальної дисципліни здобувачі мають досягнути таких програмових результатів навчання:

ПРН 1. Знати та розуміти основні юридичні школи, провідні класичні і сучасні доктрини, тенденції подальшого розвитку юридичної науки.

ПРН 3. Знати методологію проведення наукового дослідження.

ПРН 5. Вміти визначити об'єкт і предмет досліджень, використовуючи гносеологічні та інші методологічні підходи до розв'язання наукових проблем у галузі права.

ПРН 6. Вміти планувати та реалізувати на практиці оригінальне самостійне дослідження, яке має наукову новизну, теоретичну і практичну цінність.

ПРН 11. Здійснювати вільне спілкування з питань, що стосуються сфери наукових та експертних знань, з колегами, здобувачами, науковою спільнотою, суспільством в цілому.

ПРН 13. Діяти в академічному середовищі, дотримуючись принципів професійної етики та

академічної доброчесності.

5. Програма навчальної дисципліни

Модуль 1. Загальні питання методології проведення наукових досліджень.

Тема 1.1. Методологія науки як основа наукового дослідження.

Поняття та структура методології науки. Функції методології науки. Наукове дослідження як процес наукового мислення та фіксації його результатів. Плюралістичність світоглядних засад наукового мислення. Поняття типу (стилю) наукового мислення, наукової парадигми та наукової картини світу, їх взаємообумовленість. Типологія стилів наукового мислення (класичний, некласичний, постнекласичний стилі). Філософсько-світоглядні підходи в наукових дослідженнях (матеріалістичний та ідеалістичний; діалектичний та метафізичний; визнання чи заперечення об'єктивних соціальних закономірностей та можливості їх пізнання й ін.).

Тема 1.2. Академічна етика та академічна доброчесність у дослідницькому вимірі.

Цінності та принципи Бухарестської Декларації з етичних цінностей та принципів вищої освіти в Європейському регіоні. Морально-етичні цінності дослідника: професійний обов'язок, соціальна відповідальність, академічна честь, повага до іншої людини. Етичний кодекс ХНПУ імені Г.С. Сковороди. Поняття та місія академічної доброчесності. Ключові цінності дослідника в контексті академічної доброчесності: чесність, довіра, справедливість, повага, відповідальність, сміливість. Європейський кодекс дослідницької доброчесності. Кодекс академічної доброчесності ХНПУ імені Г.С. Сковороди. Види порушень академічної доброчесності та форми дослідницької відповідальності.

Модуль 2. Методологічні підходи та способи проведення наукових досліджень у галузі права.

2.1. Методологічні підходи у науково-юридичних дослідженнях.

Загальна характеристика системи методологічних підходів юриспруденції. Історичний підхід. Логічний підхід. Порівняльний підхід. Ціннісний (аксіологічний) підхід. Системний підхід. Синергетичний підхід. Поведінковий (біхевіористський) підхід. Гуманістичний підхід. Кібернетичний підхід. Структурний підхід. Функціональний підхід. Системно-функціональний підхід. Інституціональний підхід. Інтерсуб'єктивістський підхід. Комплексний підхід. Класифікація методів юридичної науки. Предметна та цільова обумовленість методів юридичної науки. Наукові поняття як знаряддя юридичного мислення. Правові поняття і категорії. Правовий концепт.

2.2. Методи науково-юридичних досліджень.

Поняття та загальна характеристика загальнонаукових методів пізнання державно-правових явищ. Методи теоретичних та емпіричних досліджень. Формально-логічні процедури (аналіз, синтез, індукція, дедукція та ін.). Системний метод. Структурний метод. Функціональний метод. Порівняльний метод. Наукові методи пізнання державно-правових явищ, що застосовуються суміжними науками або групами наук. Історичний метод. Психологічний метод. Метод конкретно-соціологічного дослідження. Інституціональний метод. Математичні та статистичні методи. Кібернетичний та інші методи технічних наук, що використовуються в юриспруденції. Поняття та загальна характеристика спеціальних методів науково-юридичного пізнання. Методи правової герменевтики. Формально-юридичний метод. Порівняльно-правовий метод. Історико-правовий метод. Метод державно-правового моделювання. Метод державно-правового експерименту. Метод судової статистики.

Модуль 3. Галузева методологія проведення наукових правових досліджень.

3.1. Методологія проведення наукових досліджень у галузі трудового права та права соціального забезпечення.

Соціальна функція як дослідницький парадигмальний фундамент здійснення студіювання у галузі трудового права та права соціального забезпечення. Принцип єдності та диференціації у трудовому праві та праві соціального забезпечення як спосіб застосування діалектичного дослідницького підходу. Дослідження нормативно-правових та договірних джерел трудового права. Методологія наукових шкіл проведення наукових досліджень у розрізі трудового права та права соціального забезпечення (гуманістична школа О.І. Процевського, класична школа НЮУ імені Ярослава Мудрого, позитивістська школа КНУ імені Т. Шевченка). Проблематика гендерного підходу у наукових правових дослідженнях у галузі трудового права та права соціального забезпечення.

3.2. Методологія проведення наукових досліджень у галузі кримінального права.

Системний, структурний та функціональний методи як основа методології проведення наукових досліджень у галузі кримінального права. Значення поділу кримінального права на загальну та особливу частину для проведення наукових досліджень у галузі кримінального права. Методологія дослідження видів покарань. Способи та прийоми дослідження складів кримінальних правопорушень. Особливості емпіричного дослідження у галузі кримінального права. Судова практика та правова статистика як основа емпіричного дослідження у галузі кримінального права. Проблематика гендерного підходу у наукових правових дослідженнях у галузі кримінального права.

3.3. Методологія проведення наукових досліджень у галузі адміністративного права.

Вивчення публічного інтересу у взаємозв'язку із правами людини як методологічна основа проведення наукових досліджень у галузі адміністративного права. Інституційні державні утворення як предмет дослідження у галузі адміністративного права. Прийоми та способи дослідження правових засад діяльності публічної адміністрації. Проблематика гендерного підходу у наукових правових дослідженнях у галузі адміністративного права.

3.4. Інформаційні інструменти проведення галузевих юридичних досліджень.

Поняття та види інформаційного забезпечення наукових досліджень. Роль і функції наукової інформації. Система джерел наукової інформації: бібліотечні фонди, архівні фонди. Друковані джерела: книги, журнали, збірки матеріалів тощо. Електронні ресурси, пошукові системи мережі Інтернет. Специфіка джерел юридичних досліджень. Нормативно-правові документи. Матеріали юридичної практики. Правова статистика. Організація роботи з науково-теоретичними та емпіричними джерелами. Пошук, відбір та опрацювання джерельної бази дослідження. Основні правила посилання і цитування. Оформлення списку використаних джерел і літератури.

6. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна / вечірня форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
л		п	лаб	інд	с.р.	л		п	лаб	інд	с.р.	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Модуль 1. Загальні питання методології проведення наукових досліджень												
Тема 1.1. Методологія науки як основа наукового дослідження.	4	2	2				2	2				
Тема 1.2. Академічна етика та академічна доброчесність у дослідницькому вимірі.	34		4			30	32		2			30
Разом за змістовим модулем 1	38	2	6			30	34	2	2			30
Модуль 2. Методологічні підходи та способи проведення наукових досліджень у галузі права												
Тема 2.1. Методологічні підходи у науково-юридичних дослідженнях.	6	2	4				2		2			
Тема 2.2. Методи науково-юридичних досліджень.	34		2			30	32	2				30
Разом за змістовим модулем 2	38	2	6			30	34	2	2			30
Модуль 3. Галузева методологія проведення наукових правових досліджень												
Тема 3.1. Методологія проведення наукових досліджень у	4	2	2				2		2			

галузі трудового права та права соціального забезпечення.												
Тема 3.2. Методологія проведення наукових досліджень у галузі кримінального права.	4	2	2				2		2			
Тема 3.3. Методологія проведення наукових досліджень у галузі адміністративного права.	2	2										
Тема 3.4. Інформаційні інструменти проведення галузевих юридичних досліджень.	4	2	2									18
Разом за змістовим модулем 3	14	6	8				22		4			18

7. Самостійна робота

<i>№ п/п</i>	<i>Опис завдання</i>	<i>Час для виконання (год.)</i>	<i>Критерії оцінювання</i>
1.	Проходження курсу з неформальної освіти на платформі «Вум-олайн» Академічна доброчесність в університеті https://vumonline.ua/course/academic-integrity-at-the-university/	30	Надання сертифікату про проходження курсу неформальної освіти
2.	Проходження курсу з неформальної освіти на платформі «Вум-онлайн» Вступ до критичного мислення https://vumonline.ua/course/critical-thinking/	30	Надання сертифікату про проходження курсу неформальної освіти
3.	Проходження курсу з неформальної освіти на платформі «Прометеус» Наукова комунікація в цифрову епоху https://courses.prometheus.org.ua/courses/course-v1:UKMA+SCDA101+2020_T1/about (для заочного відділення)	18	Надання сертифікату про проходження курсу неформальної освіти
	<i>Разом</i>		<i>Максимальна кількість балів – 16</i>

8. Контроль навчальних досягнень

Система оцінювання навчальних досягнень здобувачів

Вид діяльності здобувача	Максимальна кількість балів за одиницю	Модуль 1		Модуль2		Модуль3	
		Кількість одиниць	Максимальна кількість балів	Кількість одиниць	Максимальна кількість балів	Кількість одиниць	Максимальна кількість балів
Відвідування лекцій	5	1	1	1	1	3	3
Відвідування семінарських занять							
Відвідування практичних занять	5	3	1,5	3	1,5	4	2
Робота на семінарському занятті							
Робота на практичному занятті	25	3	8	3	8	4	9
Виконання завдань для самостійної роботи	16	1	8	1	8		
Виконання модульної роботи	9					1	9
Р а з о м	60	9	21,5	9	21,5	12	17
Максимальна кількість балів						60	

Форми проведення модульного контролю та критерії оцінювання

Тривалість проведення: 20 хвилин у межах практичного заняття у формі усної співбесіди з тематики модуля.

Максимальна кількість балів: 9 балів.

Форми проведення семестрового контролю та критерії оцінювання.

Іспит

Форма проведення: усна.

Тривалість проведення: 2 години.

Максимальна кількість балів: 40 балів.

Критерієм успішного проходження здобувачем освіти підсумкового оцінювання є досягнення ним мінімальних порогових рівнів оцінок за кожним запланованим результатом навчання навчальної дисципліни.

Орієнтовний перелік питань для семестрового контролю

Поняття, структура та функції методології науки.

Наукове дослідження як процес наукового мислення та фіксації його результатів.

Поняття типу (стилю) наукового мислення, наукової парадигми та наукової картини світу, їх взаємообумовленість.

Типологія стилів наукового мислення (класичний, некласичний, постнекласичний стилі).

Філософсько-світоглядні підходи в наукових дослідженнях (матеріалістичний та ідеалістичний; діалектичний та метафізичний; визнання чи заперечення об'єктивних соціальних закономірностей та можливості їх пізнання й ін.).

Морально-етичні цінності дослідника. Етичний кодекс ХНПУ імені Г.С. Сковороди.

Поняття та місія академічної доброчесності. Ключові цінності дослідника в контексті академічної доброчесності.

Європейський кодекс дослідницької доброчесності. Кодекс академічної доброчесності ХНПУ імені

Г.С. Сковороди.

Види порушень академічної доброчесності та форми дослідницької відповідальності.

Наукові поняття як знаряддя юридичного мислення. Правові поняття і категорії. Правовий концепт.

Загальна характеристика системи методологічних підходів юриспруденції (Історичний підхід. Логічний підхід. Порівняльний підхід. Ціннісний (аксіологічний) підхід. Системний підхід. Синергетичний підхід. Поведінковий (біхевіористський) підхід. Гуманістичний підхід. Кібернетичний підхід. Структурний підхід. Функціональний підхід. Системно-функціональний підхід. Інституціональний підхід. Інтерсуб'єктивістський підхід. Комплексний підхід)

Методи теоретичних та емпіричних досліджень у галузі права.

Формально-логічні процедури (аналіз, синтез, індукція, дедукція та ін.).

Системний метод. Структурний метод. Функціональний метод. Порівняльний метод.

Історико-правовий метод. Психологічний метод. Метод конкретно-соціологічного дослідження.

Інституціональний метод. Математичні та статистичні методи.

Поняття та загальна характеристика спеціальних методів науково-юридичного пізнання.

Методи правової герменевтики.

Проблематика гендерного підходу у наукових правових дослідженнях.

Формально-юридичний метод.

Порівняльно-правовий метод.

Соціальна функція як дослідницький парадигмальний фундамент здійснення студіювання у галузі трудового права та права соціального забезпечення.

Принцип єдності та диференціації у трудовому праві та праві соціального забезпечення як спосіб застосування діалектичного дослідницького підходу.

Дослідження нормативно-правових та договірних джерел трудового права.

Системний, структурний та функціональний методи як основа методології проведення наукових досліджень у галузі кримінального права.

Значення поділу кримінального права на загальну та особливу частину для проведення наукових досліджень у галузі кримінального права.

Особливості емпіричного дослідження у галузі кримінального права.

Судова практика та правова статистика як основа емпіричного дослідження у галузі кримінального права.

Вивчення публічного інтересу у взаємозв'язку із правами людини як методологічна основа проведення наукових досліджень у галузі адміністративного права.

Інституційні державні утворення як предмет дослідження у галузі адміністративного права.

Прийоми та способи дослідження правових засад діяльності публічної адміністрації.

Поняття та види інформаційного забезпечення наукових досліджень.

Система джерел наукової інформації: бібліотечні фонди, архівні фонди.

Друковані джерела: книги, журнали, збірки матеріалів тощо.

Електронні ресурси, пошукові системи мережі Інтернет.

Нормативно-правові документи. Матеріали юридичної практики. Правова статистика.

Організація роботи з науково-теоретичними та емпіричними джерелами.

Пошук, відбір та опрацювання джерельної бази дослідження.

Основні правила посилання і цитування. Оформлення списку використаних джерел і літератури.

Шкала відповідності оцінок

Шкала оцінювання здобувачів за системою ECTS

Рейтингова оцінка	Оцінка за стобальною шкалою	Значення оцінки
A	90 – 100 балів	Відмінно – відмінний рівень знань (умінь) в межах обов'язкового матеріалу з можливими незначними недоліками
B	82 – 89 балів	Дуже добре – достатньо високий рівень знань (умінь) в межах обов'язкового матеріалу без суттєвих (грубих) помилок
C	74 – 81 балів	Добре – в цілому добрий рівень знань (умінь) з незначною кількістю помилок
D	69 – 73 балів	Задовільно – посередній рівень знань (умінь) із значною кількістю недоліків, достатній для подальшого навчання або професійної діяльності
E	60 – 68 балів	Достатньо – мінімально можливий допустимий рівень балів знань (умінь)
FX	35 – 59 балів	Незадовільно з можливістю повторного складання – незадовільний рівень знань, з можливістю повторного перескладання за умови належного самостійного доопрацювання
F	1 – 34 балів	Незадовільно з обов'язковим повторним вивченням курсу – досить низький рівень знань (умінь), що вимагає повторного вивчення дисципліни

9. Методичне забезпечення

Програма курсу «Методологія проведення наукових досліджень в галузі права»

Силабус курсу «Методологія проведення наукових досліджень в галузі права»

Інформаційні матеріали з курсу на платформі Moodle

10. Література

1. Новіков Д.О. Місце правової герменевтики в методології юридичних досліджень та юридичній аргументації. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2021. Вип. 7. С. 15-17.
2. Новіков Д.О., Жукова А.І. Правова герменевтика у методології досліджень та юридичній аргументації науки трудового права та права соціального забезпечення. *Нове українське право*. 2021. № 4.
3. Новіков Д.О., Поляков А.О. Юридичне розуміння фабрикації та фальсифікації як форм порушення академічної доброчесності. *Збірник наукових праць ХНПУ ім. Г.С. Сковороди. Серія Право*. 2021. Вип. 33. С. 112-120.
4. Moskalenko O., Novikov D. The Level of Scope and Content of Teaching Gender-related Issues at Training Lawyers in Ukrainian Higher Education Institutions *Journal of Advanced Research in Dynamical and Control Systems*. Vol. 12. 07-Special Issue. P. 390-396. URL: <https://www.jardcs.org/abstract.php?id=5510>
5. Новіков Д.О. Гендерна проблематика в освітніх програмах закладів вищої юридичної освіти. Scientific and pedagogic internship “Modern approaches to the organization of the educational process for law students”: Internship proceedings (August 24 – October 2, 2020). Frankfurt an der Oder, Federal Republic of Germany, 2020. С. 192-195. URL: <http://dspace.hnpu.edu.ua/handle/123456789/3955>
6. Данильян О. Г. Методологія наукових досліджень: підручник. Харків: Право, 2019. 368 с.
7. Афанасьєв А.О. Основи наукових досліджень: навч. посібник. Х.: ХНЕУ, 2005. 96 с.
8. Білецький Б. Основи наукових досліджень: категорії, поняття, терміни, нормативні документи : навч. посіб.-довід. Чернівці: Технодрук, 2010. 380 с.
9. Гребеньков Г.В. Методологія кримінально-правових досліджень: наук.-практ. посіб. Донецьк : Цифрова типографія, 2012. 201 с.
10. Дубов Г.О. Становлення методології юридичних досліджень: особливості радянського та сучасного етапів : автореф. дис... канд. юрид. наук : 12.00.01. К., 2014. 16 с.

11. Кельман М.С. Юридична наука: проблеми методології: монографія. Т.: Терно-граф, 2011. 492 с.
12. Захаркевич О.В. Основи наукових досліджень : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / О.В. Захаркевич, Г.С. Швець, О.М. Сарана. Хмельницький : ХНУ, 2013. 223 с.
13. Кириленко О.П. Основи наукових досліджень у схемах і таблицях : навч. посіб. Т.: ТНЕУ, 2013. 227 с.
14. Корягін М.В. Основи наукових досліджень : навч. посіб. К.: Алерта, 2014. 620 с.
15. Про вищу освіту: Закон України від 01.07.2014 № 1556-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>
16. Про затвердження Вимог до оформлення дисертації: Наказ МОН України від 12.01.2017 р., №40. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0155-17#Text>
17. Про затвердження Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у вищих навчальних закладах (наукових установах): Постанова КМУ від 23 березня 2016 р., №261. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/261-2016-%D0%BF#Text>
18. Про затвердження Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника: Постанова КМУ від 24 липня 2013 р. № 567. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/567-2013-%D0%BF#Text>
19. Про опублікування результатів дисертацій на здобуття наукових ступенів доктора і кандидата наук: Наказ МОН України від 23.09.2019 № 1220. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1086-19#Text>

Додаткові ресурси

1. URL: <https://vumonline.ua/course/academic-integrity-at-the-university/>
2. URL: <https://vumonline.ua/course/critical-thinking/>
3. URL: https://courses.prometheus.org.ua/courses/course-v1:UKMA+SCDA101+2020_T1/about